

Oeverzwaluwstand duikelt in 2005 omlaag

Schommelingen in vogelpopulaties behoren tot de normaalste zaken van de wereld. Sinds lange tijd leek het erop dat de Oeverzwaluwen in het onderzoekgebied van de vogelwerkgroep zich daar niet aan onderwierpen. De ervaring in 2005 leert dat deze vogelsoort in ons onderzoekgebied daar nog steeds aan onderhevig is.

Hoewel de eerste Oeverzwaluwen al vroeg arriveerden, duurde het een hele tijd voordat de broedplaatsen werden ingenomen. Die late bezetting werd in het voorgaande jaar ook al geconstateerd.

Aanvankelijk vreesden we dat het een rampjaar zou worden, maar uiteindelijk viel dat nog wel mee, al was het aantal broedparen beduidend lager dan in 2004. In de loop van het broedseizoen verschenen er berichten dat het al zeer lang droog was in het overstromingsgebied van de Tsjaad. Dit verklaart de achteruitgang voor een deel. Een slechte voedselsituatie in het overwinteringsgebied -geen regen, weinig muggen en andere insecten- leidt tot een grotere sterfte dan normaal. Bovendien is de conditie van de overlevenden slecht en daardoor zal een groot deel nooit het broedgebied bereiken.

Bewoonde kolonies

In het overzicht (zie tabel) lijkt het alsof er geen af-, maar een toename heeft plaatsgevonden. Dat is schijn want in de tabel worden alleen de bewoonde kolonies vermeld. In werkelijkheid waren er in 2004 766 broedparen in het onderzoekgebied, tegen nu 522 en dat is een afname van 24%.

De kolonie bij de A1/A6 was ditmaal gevestigd in een gronddepot. Ondanks afspraken hierover is deze kolonie uiteindelijk door werkzaamheden in de omgeving verstoord geraakt, en zijn er geen jongen uitgevlogen. Eveneens door werkzaamheden, maar nu voor de aanleg van de rest van de 18-holes golfbaan in het Naarderbos, waren de door ons

in de jaren voor 2005 afgestoken wanden op de voormalige vuilstort verdwenen. Ook het gronddepot waarin in 2004 alle nesten zaten bestond niet meer. In het verleden was met de Grontmij en N.V. Afvalzorg de afspraak gemaakt, dat er voor de verdwijning door de aanleg van de golfbaan ter compensatie een nieuwe wand zou worden gemaakt. Eind mei viel er bij de IJsselmeerweg waar die wand zou komen, nog geen spoor van een nieuwe wand te ontdekken. Begin juli kwam het verlossende telefoontje. De uitvoerder belde om te melden dat er in de wand wer gebroed. Hoe zo wand, die was er toch nog niet? Tijdens het gesprek werd duidelijk dat de uit leemachtig zand bestaande wand begin juni was gemaakt. Vol trots werd gemeld dat de Oeverzwaluwen al tijdens het maken tot nestelen overgingen. De telling die meteen daarna bij het bezoek samen met de uitvoerder werd uitgevoerd, leverde 102 nesten op. Een late vestiging met een goed resultaat. Helaas spoelde een deel van de wand al in het seizoen weg en stortte na afloop een deel in. De medewerkers van het Vogelringstation hebben het beheer op zich genomen en het zal nog een hele kluit worden om samen met de greenkeeper en zijn assistenten deze wand in stand te houden.

De kolonie in de Naardermeent die door Staatsbosbeheer voor het seizoen weer was geprepareerd telde iets meer paren dan het jaar ervoor. Het onder stroom zetten van het raster om Vossen uit de omgeving te weren had een goed resul-

taat. Op 20 augustus vlogen nog minstens tien paren rond die de hollen invlogen om hun jongen te voeren. Mogelijk was dit al hun derde broedsel. Misschien zijn dit echter helemaal geen tweede of derde broedsels van paren uit deze kolonie, maar vestigingen van paren die van elders afkomstig zijn, daar verstoord zijn of op die plekken voorgaande legfels hebben grootgebracht.

Voor het derde achtereenvolgende jaar vestigden de Oeverzwaluwen in de Zanderij zich op een andere plek. Nu was dit een gronddepot aan de overzijde van de spoorlijn bijna tegen de Bussummerheide.

Net buiten de Groeve Oostermeent vonden de Oeverzwaluwen een wel heel aparte plek: een sleuf van nog geen halve meter hoog aan de zijkant van een kuilgrasbult die met zand afkomstig uit de sleuf was bedekt. Het broeden in lage steile wanden hebben we in het Gooi al eerder geconstateerd, al gebeurde dit bij bouwprojecten. Uit Polen is dit verschijnsel bekend in landbouwgebieden, waar in onbegroeide grond in nog geen meter brede sleuven wordt genesteld.

Aan de Noordsingel bij Eemnes was aan de westzijde een gronddepot gekomen waar genesteld en gewerkt werd. Na contact met de gemeente zou de onmiddellijke omgeving afgezet worden. Desondanks verstoorde het werk in de loop van het seizoen ook deze kolonie

Tot slot de kolonie bij het Raboes in de Maatpolder (Eemnes). Het zorgvuldige afschuiven dit jaar van de wand met een machine had tot gevolg dat er dit jaar geen hinderlijke begroeiing voor de nestholtes kwam. Eind mei waren 76 gaten bezet; in de loop van juni werden dit er 154! Bijna driekwart van de paren

nestelde in het op het westen gericht deel, de overige paren in het noordelijk deel van de wand. Na het eerste broedsel werd de wand onmiddellijk verlaten en verspreidden de paren zich over kolonies in de omgeving. De oorzaak was een plaag van vogelvlooiën die zich in de nestholten hadden gevestigd.

Onbezet

De wand in de driehoek bij de Gooiboog was voor het broedseizoen van alle begroeiing ontdaan en helemaal afgestoken, waardoor een lengte van zo'n 70 meter beschikbaar kwam. Het werk mocht niet baten. De controle leverde drie plekken op waar nestelpogingen waren gedaan. Onder in de wand had een Vos een hol gegraven.

Ook de wand in de afrit A6/A1 lag er weer spic en span bij, maar ook hier vond geen bezetting plaats. Laat in het seizoen werd geconstateerd dat er nog wel wat graafpogingen waren ondernomen, maar daar bleef het bij. Ook het vele werk dat verzet was bij de kunstwand aan de

gebouwde nieuwe in het westelijk deel van de Zanderij. De mogelijkheden om te broeden aan de IJsselmeerweg en bij de Haven van Huizen gingen verloren. Dit was ook het geval bij de eilandjes westelijk van de Huizer Pier die door afslag ongeschikt raakten. De oostelijk van de pier afgestoken wand was gedeeltelijk ingestort, begroeid en bezet door een Vos. Ook de speciaal geconstrueerde wand op de grens van Huizen en de Blaricummeent raakte ongeschikt. Voor de wand is een soort rietveld ontstaan en dit tij is niet te keren, tenzij er alleen water zonder riet of een betonplaat voor zou liggen. In de polder De Kampen was dit jaar het gronddepot ook ongeschikt. Het gronddepot aan de oostzijde van de Noordsingel bij Eemnes was verdwenen.

Kolonies in de omgeving

Dat de achteruitgang niet alleen tot het onderzoekgebied van de vogelwerkgroep beperkt bleef wordt duidelijk uit de resultaten in Bunschoten. Hier kwamen 235 paren

Oostvaardersplassen) raakte pas laat in het seizoen bezet. Er broedden 112 paren. Daar bevonden zich exemplaren onder die een eerder broedsel in het Gooi hadden gehad.

Ringonderzoek

Door het ontbreken van mogelijkheden om te vangen of het onbezet zijn was het aantal kolonies waar ringonderzoek kon worden uitgevoerd klein. Er is alleen geringd in het Naarderbos en op het Raboes. Samen met de vangsten in de Ooievaarsplassen was het ringtotaal 497 exemplaren. Daaronder bevonden zich zeer weinig jongen. Zou een slechte conditie als gevolg van de omstandigheden in het overwinteringsgebied een rol hebben gespeeld? Het aantal terugvangsten was groot en interessant. Zo zijn in het Naarderbos exemplaren gevangen die in de kolonies in Huizen, de Zanderij, het Raboes, de Ooievaarsplassen en Rijswijk door ons zijn geringd. In de Ooievaarsplassen vingen we exemplaren uit de Zanderij, het Raboes en van de A1/A6. Bijzonder leuk was de vangst van een Oeverzwaluw in het Naarderbos die een ring droeg van de ringcentrale in Slovenië. Bij de ontvangen terugmeldingen waren er twee van in het Gooi geringde exemplaren die in Italië door ringers werden gevangen.

Dankwoord

Door de oplettendheid van de leden kwamen we toch weer nieuwe vestigingen op het spoor. Ook bij het ringen en het in orde brengen van de wanden was er gelukkig altijd assistentie. Hierbij dank aan onderstaande personen: Mirjam Kerkhof, Cor de Kruiff, Jan Kuijer, Frans Leurs, Truus Leurs, Rob Leurs, Paul van der Linden, Engbert van Oort, Harry de Rooij, Henk van Tol, Adrie Vermeule, William van der Wal en Frank van de Weijer.

Dick A. Jonkers

Oeverzwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2005

Locatie	Gemeente	Aantal nesten		Vestigingsplaats
		2005	2004	
A1/A6	Muiderberg	12	0	gronddepot
Naarderbos	Naarden	102	102	zandwand
Naardermeent	Naarden	176	167	zandwand
Zanderij-oost	Hilversum	51	27	gronddepot
Groeve Oostermeent	Blaricum	13	14	zandwand
Noordsingel	Eemnes	14	145	gronddepot
Raboes	Eemnes	154	31	kleiwand
Totaal		522	486	

Oostdijk leidde niet tot resultaten. Aan het afbrokkelende pleisterwerk van de betonblokken kon weinig worden gedaan. Wel zijn alle gaten waren opnieuw met zand gedicht en de begroeiing voor de wand is verwijderd. Op enkele graafpogingen na werd verder toch niet tot vestiging overgegaan. Hetzelfde verschijnsel deed zich voor bij de met leem en voor de oude afgegraven wand

tot broeden tegen 449 in 2004 (mededeling Wim Smeets). Verder zijn er elders uit het land eveneens berichten over beperktere aantallen broedparen. De altijd zeer grote kolonie in Rijswijk (Gld.) bleef van broedparen verstoken en dit gold ook voor de kolonie op de golfbaan de Batouwe bij Tiel. De toch welvrij ver van het Gooi liggende kunstwand van de Ooievaarsplassen (onder de